

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007–2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

Nimfea

A Cserkei Nagy-fertő (HUHN20155) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási terve

Túrkeve

2014

Ügyfél

Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság

Együttműködő partnerek

Nimfea Természetvédelmi Egyesület

Trollius Europaeus Természetvédelmi Szolgáltató Betéti Társaság

Vezető szakmai koordinátor

Dr. Magura Tibor

Szakmai koordinátor

Lesku Balázs

Olajos Péter

Vezető természettudományi szakértő

Dr. Deák József Áron

Vezető agrárgazdálkodási szakértő

Tóth Sándor

Közreműködő szakértők

Dr. Forgács Zoltán

Harmos Krisztián

Juhász Krisztina

Molnár Géza

Nagy Edina

Sallai R. Benedek

Tartalomjegyzék

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai	6
1.1. Név	6
1.2. Azonosító kód	6
1.3. Kiterjedés	6
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek.....	6
1.5. Érintett települések.....	6
1.6. Egyéb védettségi kategóriák	6
1.7. Tervezési és egyéb előírások.....	7
2. Veszélyeztető tényezők	8
3. Kezelési feladatok meghatározása	11
3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése	11
3.2. Kezelési javaslatok.....	11
3.2.1. Élőhelyek kezelése	11
3.2.2. Élőhely-rekonstrukció és élőhelyfejlesztés.....	19
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések	19
3.2.4. Kutatás, monitorozás.....	20
3.2.5. Mellékletek	20
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogszabályok és a tulajdonviszonyok függvényében	21
3.3.1. Agrártámogatások	21
3.3.2. Pályázatok	25
3.3.3. Egyéb	25
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja.....	25
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök.....	25
3.4.2. A kommunikáció címzettjei	26
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel.....	27

II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció

1. A tervezési terület alapállapot jellemzése	30
1.1. Környezeti adottságok	30
1.1.1. Éghajlati adottságok.....	30
1.1.2. Vízrajzi adottságok	30
1.1.3. Talajtani adottságok	31
1.2. Természeti adottságok.....	31
1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek.....	33
1.2.2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok	38
1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok	38
1.2.4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok	42
1.3. Területhasználat.....	43
1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás.....	43
1.3.2. Tulajdoni viszonyok.....	44
1.3.3. Területhasználat és kezelés	44
2. Felhasznált irodalom	46
3. Térképek.....	47

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007–2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve:	Cserkei Nagy-fertő kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (kjTT)
--------------------------------	--

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUHN20155
---------------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	199,86 ha
---------------------------------------	-----------

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

A jelölő fajok és élőhelyek felsorolásánál a Natura 2000 terület adatlapjának (Standard Data Form) 2013. október 31-ével felfrissített változatát vettük alapul.

1.4.1. A kijelölés alapjául szolgáló élőhelyek

- 1530* - Pannon szikes sztyeppék és mocsarak
(* kiemelt jelentőségű jelölő élőhely)

1.4.2. A kijelölés alapjául szolgáló fajok

- mocsári teknős (*Emys orbicularis*)
- európai vidra (*Lutra lutra*)

1.4.3. A felmérés során újonnan előkerült jelölő értékek javasolt fajok

- vöröshasú unka (*Bombina bombina*)

1.5. Érintett települések

Jász-Nagykun-Szolnok megye: Cserkeszölő

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészelekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendeletet (a továbbiakban: KvVM rendelet) tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

- Natura 2000: a tervezési terület 62 %-ban átfed a Közép-Tisza (kódja: HUHN10004, kiterjedése: 13143 ha, átfedés mértéke: 125,21 ha) különleges madárvédelmi területtel (Továbbiakban: KMT)

- „Ex lege” védett szikes tó: Cserkei Fertő (kódja: HNS003), kiterjedése: 111,3 ha, védetté nyilvánító jogszabály: 1996. LIII. törvény a természet védelméről
- Országos ökológiai hálózat: A tervezési terület teljes területe az országos ökológiai hálózat magterület eleméhez tartozik.

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

- a területre természetvédelmi kezelési terv nem vonatkozik

1.7.2. Településrendezési eszközök

- Cserkeszölő Község Képviselő-testületének 36/2009. (XII.22.) Ör. számú rendelete Cserkeszölő község helyi építési szabályzatáról (HÉSZ) és szabályozási terveinek jóváhagyásáról szóló 19/2002 (VII. 12.) Ör. számú rendeletének módosításáról

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

- Körzeti erdőterv: Szolnoki erdőtervezési körzet (érvényes: 2005. 01.01 – 2014.12.31.) törzskönyvi szám: 31/2005, kelt: 2005. augusztus 29.
- A következő tervezési időpont a Szolnok-Jászsági erdőtervezési körzetben (új körzet neve): 2016.

1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

- I/1. Szolnok és dél-hevesi apróvadás vadgazdálkodási körzet vadgazdálkodási terve. Érvényesség: 2014-ig (Országos Vadgazdálkodási Adattár).
- Cserkeszölő és vidéke Vadásztársaság (vadgazdálkodási egység kódszáma: 16-755010) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. február 1. Jóváhagyta: Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

- a területtel kapcsolatban halgazdálkodási terv nem áll rendelkezésre

1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv

- Nagykunság alegység (2-18) vízyűjtő-gazdálkodási terve. Elfogadás dátuma: 2010.08.01. Közreadta: Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság, Közép-Tisza-vidéki Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság, 2009. szeptember.

1.7.7. Egyéb tervek

- Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Környezetvédelmi Program (2009-2014). Készítette: a KEVITERV AKVA Mérnöki Vállalkozási Kft. Elfogadta: a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Közgyűlés 151/2010.(IX.24.) számú határozatával
- Kunszentmártoni Kistérség környezetvédelmi programja (2009-2014). Készítette: Hazai Térségfejlesztő Zrt, 2009. július

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H = nagy, M = közepes, L = kis)	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A02.03.	gyepterület átalakítása szántóvá	M	10	<i>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)</i> : A Natura 2000 élőhely beszántása az élőhely megszűnését vonja maga után. A szántóföldekkel érintkező, peremhelyzetű állományok kiterjedését a beszántás évről-évre csökkenti. Mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>), vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>). Csökkenti a fajok számára alkalmas élőhelyek, szaporodóhelyek méretét, megnöveli a migrációs veszteséget, rontja a szomszédos természet szerű élőhelyek állapotát.
A03.03	kaszálás felhagyása/hiánya	L	5	<i>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)</i> . Csökken az élőhely természetessége.
A04.02	Alullegetetés	L	5	<i>Pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*)</i> . Csökken az élőhely természetessége.
F02.03.02	horgászat	M	50	Vidra (<i>Lutra lutra</i>), mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>), vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>). A mocsári teknős egyedeit a véletlen vagy szándékos horogra kerülés, elpusztítás, birtoklás veszélyezteti. Az unka élőhelyi viszonyait a horgászati célú haltelepítések negatívan befolyásolhatják.

H01.05	diffúz felszíni vízszennyezés mezőgazdasági vagy erdészeti tevékenység miatt	M	50	<i>Pannon szikes sztyepék és mocsarak (1530*)</i> . Az élőhely szennyeződése következtében gyomosodáshoz vezet. Vidra (<i>Lutra lutra</i>), mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>), vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>). Rontja a fajok számára alkalmas vizes élőhelyek állapotát.
J 02.01.03	csatornák, gátak, medencék, mocsarak vagy gödrök feltöltése	M	10	Mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>), vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>). Csökkenti a fajok számára alkalmas élőhelyek méretét, rontja azok állapotát.
J 02.05.02	belvízviszonyok megváltoztatása	M	20	Mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>), vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>). Csökkenti a fajok számára alkalmas vizes élőhelyek méretét, rontja azok állapotát.
J03.02	élőhelyi-összeköttetések (konnectivitás) csökkenése emberi hatásra	M	50	Vidra (<i>Lutra lutra</i>), mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>), vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>). Megnöveli a fajok migrációs és diszperziós veszteségét, rontja a kolonizációs lehetőségeket
J02.10	vízi és parti vegetáció kezelése csatornázási célokból	M	20	Vidra (<i>Lutra lutra</i>), mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>). Közvetlen fizikai veszélyt jelent az egyedekre, a teljes mederre kiterjedő vegetáció eltávolítás az élőhely időszakos alkalmatlanná válását okozhatja.
J02.11.01	üledék kotrása, eltávolítása	M	20	Vidra (<i>Lutra lutra</i>), mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>). Közvetlen fizikai veszélyt jelent az egyedekre, a teljes mederre kiterjedő kotrás az élőhely időszakos alkalmatlanná válását okozhatja.

K01.02	eliszapolódás, feliszapolódás	M	20	Mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>), vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>). Csökkenti a fajok számára alkalmas vizes élőhelyek méretét, rontja azok állapotát.
K01.03	kiszáradás	H	40	Mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>), vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>). Csökkenti a fajok szaporodási sikerét, a számukra alkalmas vizes élőhelyek méretét.
K02.02	szerves anyag felhalmozódása	M	20	Mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>), vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>). Csökkenti a fajok számára alkalmas vizes élőhelyek méretét, rontja azok állapotát.
K03.04	ragadozás (predáció)	?	?	Mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>). Jelentősen (akár 90%-ban is) csökkentheti a populáció szaporodási sikerét.

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

Általános célkitűzések

A Cserkei Nagy-fertő kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területté nyilvánításakor az élőhelyvédelmi irányelv 4. cikkének (4) bekezdése alapján a terület természetvédelmi célkitűzései meghatározásra kerültek, valamint kiemelésre kerültek egyes jelölő értékek, amelyeket a kezelés során prioritásként kell kezelni.

A Natura 2000 területek célkitűzései és prioritásai a területek hivatalos Natura 2000 adatlapjain (SDF) találhatóak.

Kiemelt fontosságú cél a jelölő élőhelyek, a pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*) és a síksági pannon löszgyepek (6250*), valamint a jelölő fajok a vöröshasú unka (*Bombina bombina*), a mocsári teknős (*Emys orbicularis*) és az európai vidra (*Lutra lutra*) kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása és lehetőség szerinti fejlesztése, mely leginkább a megfelelő legeltetési/kaszálási rendszer alkalmazásával, illetve a terület vízállapotának megőrzésével érhető el. További fontos cél a közösségi jelentőségű faj, a dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*) állományának védelme.

A terület természetvédelmi célkitűzése a jelölő élőhelyek területcsökkenésének megállítása és állapotuk javítása, elsősorban a gyepgazdálkodáshoz köthető intézkedések révén.

A gyepgazdálkodás tekintetében ezt elsősorban a megfelelő legeltetés, a szolonyec szikes rétek esetében pedig a kíméletes kaszálási gyakorlat tudja biztosítani.

Vízgazdálkodás tekintetében a célok elérését a jelenlegi kotrási gyakorlat átalakítása, szakaszolása és ritkábbá tétele szolgálja.

A művelési ágakat és területhasználatot a közösségi jelentőségű területté nyilvánítás kori állapothoz kell közelíteni, ami elsősorban visszagyepesítést jelentene.

3.2. Kezelési javaslatok

A Natura 2000 területre vonatkozó természetvédelmi célkitűzések eléréséhez a terület egyes részei eltérő kezelést igényelnek, figyelembe véve az ott előforduló élőhelyeket, fajokat, és az ott jellemző gazdálkodási formákat. A kezelési, a fenntartási és az élőhelyrekonstrukciós és fejlesztési javaslatokat ezért a Natura 2000 terület egyes lehatárolt részegységeire, az úgynevezett kezelési egységekre (KE) vonatkozóan rendszerezi a fenntartási terv (a kezelési egységek térbeli elhelyezkedését a 3.2.5. melléklet térképe mutatja be). A fajvédelmi, kutatási és monitorozási javaslatokat a 3.2.2. – 3.2.4. fejezetben tárgyalja a fenntartási terv.

3.2.1. Élőhelyek kezelése

A 275/2004 (X. 8.) Kormányrendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott előírás-javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírás-javaslatok, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírás-javaslatok a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási programokon keresztül, önkéntes vállalás formájában válhat csak kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.

3.2.1.1. Kezelési egységek

A kezelési javaslatok esetében élesen el kell választani a kötelező jellegű, jogszabályban előírt korlátozásokat, illetve az önkéntesen vállalható előírás-javaslatokat.

KE-1 kezelési egység

(1) **Meghatározása:** Ürmös szikes gyepék, cickórós gyepék, szikes rétek, mocsárrétek, magassásosok, mézpázsitosok, löszgyepék, zavart üde és száraz gyepék

(2) **Érintettség vizsgálata**

- élőhelyek ÁNÉR-kódja: F1a - Ürmöspuszták
- F1b - Cickórós puszták
- F2 - Szikes rétek
- F4 - Üde mézpázsitos szikfokok
- H5a - Löszgyepék, kötött talajú sztyeprétek
- OC - Jellegtelen száraz-félszáraz gyepék
- OF - Magaskórós ruderális gyomnövényzet
- Natura 2000 élőhely: 1530* - Pannon szikes sztyepék és mocsarak

(3) **Gazdálkodáshoz kötődő általános kezelési javaslatok**

A területen természetvédelmileg javasolt a jövőben fenntartani a kaszálást és a legeltetést.

(4) **Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok**

a) Kötelezően betartandó előírások

A 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet tartalmazza a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának kötelezően betartandó földhasználati szabályait.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód   Gyepterületekre vonatkozó előírások-javaslatok

- GY09   Fogasolás nem megengedett.
- GY10   Tárcsázás nem megengedett.
- GY11   Hengerezés nem megengedett.
- GY12   Gyepszellőztetés nem megengedett.
- GY13   Kiszántás nem megengedett.
- GY14   Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos.
- GY28   A gyep cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell.
- GY59   Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.
- GY61   A gyepen legeléskizárt terület kialakítása szükséges, ami nem haladja meg a parcella 20%-át.
- GY67   Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék.
- GY68   Legeltethető állatfaj: juh.
- GY70   Legeltethető állatfajok: lófélék (ló, szamár).
- GY79   Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepterület állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.
- GY92   A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén minimum 10 cm-es fűtarló biztosítása.
- GY103   Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot és javaslat alapján a talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani.
- GY116   A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos.
- GY117   Éjszakázó helyek, ideiglenes karámok és jószágállások helyét a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

Az élőhelyek jó természetességi állapotúak, nem veszélyeztetettek, így nem szükséges a területen az élőhely-rekonstrukció.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

Erdőtelepítésre vonatkozó javaslatunk nincs.

(7) *Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok*

A kezelési egységben gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatot nem teszünk.

(8) *Kezelési javaslatok indoklása*

A terület jelölő értékét (pannon szikesek) adó kezelési egységben a cél a megőrzés és a fajgazdagság növelése érdekében a legeltetés – elsősorban szarvasmarhával – lenne a legelőnyösebb. Amennyiben ez nem lehetséges, akkor évi egyszeri, nyár eleji, június 15-e utáni, könnyűgépes kaszálás javasolt zárványterületek létrehozása nélkül, búvósávok meghagyásával. Mindennemű mezőgazdasági gyepfogyás fokozására használt beavatkozás (pl. fogasolás, műtrágyázás) kifejezetten káros hatású lehet a területen, mivel átalakítja a gyepterület szerkezetét, és gyomosodáshoz, degradációhoz vezet. Az inváziós, tájidegen fás- pl. keskenylevelű ezüstfa (*Elaeagnus angustifolia*) és lágyszárú fajok pl. közönséges selyemkóró (*Asclepias syriaca*), továbbá némely őshonos fa- és cserjefaj (vadrózsafajok (*Rosa spp.*)) visszaszorítása (őshonos fajok) és eltávolítása (tájidegen fajok) kiemelten fontos feladat a gyepterületek fenntartása szempontjából. A területen mindennemű munkavégzés során tekintettel kell lenni a területen előforduló védett madárfajok egyedeire (kis örgébics (*Lanius minor*), barázdabillegető (*Motacilla alba*)).

KE-2 kezelési egység

(1) *Meghatározása:* Természetes vizes élőhelyek, medrek mocsári növényzete. Vízi harmatkása, pántlikafű, sások, nád, gyékény, tavi káka uralta növényzet

(2) *Érintettség vizsgálata*

- élőhelyek ANÉR-kódja: B1a - Nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások
B5 - Nem zsombékoló magassásrétek
B6 - Fragmentális mocsári- és/vagy hínárnövényzet mozaikok álló és folyóvizek partjánál
BA - Fragmentális mocsári- és/vagy hínárnövényzet mozaikok álló és folyóvizek partjánál
U9 - Állóvizek

(3) *Gazdálkodáshoz kötődő általános kezelési javaslatok*

Továbbiakban is javasolt a terület kaszálása, a jövőben legeltetéssel is érdemes lenne próbálkozni. Nem javasolt jelentősebb nádirtás a Nádas-tavon. Kis nyílt vízfelszín kialakítása azonban lehetséges, ahol idővel úszólápok kialakulása sem kizárt.

(4) *Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok*

a) *Kötelezően betartandó előírások*

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód   Vizes területekre vonatkozó előírások-javaslatok

- V01   A területen, a növényvédelmet kizárólag vizekre és vízben élő szervezetekre nem veszélyes minőségű anyagokkal és kizárólag inváziós növényfajok irtása céljából lehet végezni.
- V06   A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság által kijelölt területen tilos a nádaratás.
- V07   A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó károsodása tilos.
- V08   Nyílt vízfelületek kialakítása legeltetési állattartás segítségével.

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

A szikes tó víz utánpótlási nehézségeinek megoldása fontos feladata, akár a használt termásvíz felhasználásának lehetőségeit is fontos lenne mérlegelni.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

Erdőtelepítésre vonatkozó javaslatunk nincs.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egységben gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatot nem teszünk.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

A Natura 2000 terület közepén jelentős kiterjedésben találunk nádas állományokat. A kezelési egység területe ex-lege szikes tóként és KMT területként is nyilvántartott. A nádasok fészkelőhelyül szolgálnak egyes madárfajok – nagyköcsag (*Egretta alba*), vörös gém (*Ardea purpurea*) cigányréce (*Aythya nyroca*), kanalasgém (*Platalea leucorodia*), fattyúszerkő (*Chlidonias hybrida*), kormos szerkő (*Chlidonias niger*), barna rétihéja (*Circus aeruginosus*), – számára, így a nádasok kaszálását nem javasoljuk. Bennük megtelepedő inváziós növényfajok állományainak lehetőleg mechanikus visszaszorítása elengedhetetlen.

KE-3 kezelési egység

(1) Meghatározása: Erdők és facsoportok. Őshonos fafajú erdők, akácok, nemes nyarasok.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek ÁNÉR-kódja:
- P2b - Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések
  - RA - Őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok
  - S1 - Akácültetvények
  - S7 - Nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok

(3) Gazdálkodáshoz kötődő általános kezelési javaslatok

A területen található kisebb facsoportok fenntartása is javasolt.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

- Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet
- Vonatkozó erdőterv rendelet, körzeti erdőterv

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód   Erdőterületekre vonatkozó előírások-javaslatok

E06   Idegenhonos fafajok telepítésének mellőzése.

E18   A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.

E51   Felújítás táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típusal.

E72   Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, száruzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

Nincs a kezelési egységben élőhelyfejlesztésre vonatkozó javaslat.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

A tervezési területen található erdők nem üzemtervezett erdők. A kezelési egység területén az erdőterületek fenntartása indokolt. Az esetleges felújítás során őshonos, a tájegységre jellemző fafajok telepítése szükséges.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egységben gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatot nem teszünk.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

A tervezési terület természetességének javítása érdekében szükséges az előforduló tájidegen fajokat fokozatosan, a mindenkori viszonyokat figyelembe véve lecserélni és helyettük őshonos állományok telepítése javasolt.

KE-4 kezelési egység

(1) Meghatározása: Szántóföldek.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek ANÉR-kódja: T1 - Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák

(3) Gazdálkodáshoz kötődő általános kezelési javaslatok

A kezelési egység területében található szántók visszagyepesítése javasolt. A szántók fennmaradása esetén a vegyszer és a műtrágya használat ésszerű keretek között tartását javasoljuk a (4) pont b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok alpontjában foglaltak betartásával).

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A szántóterületeken kötelező előírás nincs, de amennyiben az élőhely rekonstrukciója megkezdődik, akkor a 269/2007. (X. 18.) Korm. rendeletben megfogalmazott, a NATURA 2000 gyepterületek fenntartását célzó, kötelezően betartandó földhasználati szabályok lesznek érvényesek rá.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód Szántóterületekre vonatkozó előírások-javaslatok

- SZ19 Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett.
- SZ20 Kártevők elleni védekezés kizárólag szelektív szerekkel lehetséges.
- SZ24 Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen.
- SZ35 Tápanyag-utánpótlás során a műtrágyával kijuttatott nitrogén hatóanyag mennyisége nem haladhatja meg a 90 kg/ha/év mértéket.
- SZ49 Az időszakos- és állandó vízállások körül 3 méteres szegélyben talajművelés nem végezhető.

2) A visszagyepesítés, rekonstrukció utáni állapotra vonatkozó önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód Szántóterületekre vonatkozó előírás-javaslatok

- SZ53 Szántó füves élőhelyé alakítása spontán felhagyással.
- SZ54 Szántó füves élőhelyé alakítása, későbbi kezelés nélküli spontán felhagyással, kivéve az inváziós növényfajok irtását.
- SZ55 Szántó füves élőhelyé alakítása, lucernakultúrát követő spontán gyepesedéssel.
- SZ58 Őshonos fajokból és cserjefajokból álló erdő telepítése, korábbi erdőterületen lehetséges.
- SZ60 Magvetéshez kizárólag a közeli természetes gyepről származó magkeveréket, illetve kaszálékot szabad felhasználni.

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

Javasoljuk a szántó parcellák esetében a visszagyepesítést az előző fejezet ide vonatkozó pontjai alapján.

E Natura 2000 területen nem indokolt a szántóföldek fenntartása, így azok visszagyepesítését javasoljuk. E kis foltokat viszonylag jó állapotú gyepek veszik körül, így az onnan gyűjtött őshonos fajok magvaiból, terméseiből végzett magvetés a legeredményesebb visszagyepesítési módszer, viszont a szántók felhagyásával és spontán gyepesedéssel is sikeresen kialakítható a gyeptakaró. Utóbbi esetben gyomfajok megjelenése miatt évi minimum kétszeri kaszálás ajánlható.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

Erdőtelepítésre vonatkozó javaslatunk nincs.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egységben gazdálkodáshoz nem köthető kezelési és fenntartási javaslatot nem teszünk.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

A természetes élőhelyekkel érintkező területeken a pufferzóna kialakítása az élőhelyek védelme érdekében szükséges. A szántóterületeket övező természetes élőlényközösségek hosszú távú fennmaradása jelenleg veszélyeztetett, kizárólag a szántóföldi növénytermesztés felhagyásával és a terület visszagyepesítésével, élőhely-rekonstrukciójával lehetséges. Az intenzív művelés zavarásának elkerülése miatt indokolt a visszagyepesítés.

KE-5 kezelési egység

(1) Meghatározása: Beépített területek, telephelyek, roncsolt területek.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek ÁNÉR-kódja: U1, - Belvárosok, beépített faluközpontok, lakótelepek
U4 - Telephelyek, roncssterületek és hulladéklerakók

(3) Gazdálkodáshoz kötődő általános kezelési javaslatok

A kezelési egységben gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatként a tanyák évi legalább egyszeri kaszálással történő gyommentesítést, inváziós fajok visszaszorítását

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelezően betartandó előírások

A Natura 2000 területekre vonatkozó kezelési jellegű kötelező előírások és korlátozások a fenntartási terv elfogadásának időpontjában a kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek.

b) Önkéntesen vállalható előírás-javaslatok

Kód   Gyepsterületekre vonatkozó előírások-javaslatok

GY107 Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező.

GY108 Erősen fertőzött foltokat sokkoló kaszálással évente legalább háromszor kezelni kell.

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

Nincs a kezelési egységben élőhelyfejlesztésre vonatkozó javaslat.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslat

Erdőtelepítésre vonatkozó javaslatunk nincs.

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

A kezelési egységben gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatként a terület lakossági szeméttől mentes állapotban való fenntartását javasoljuk.

(8) Kezelési javaslatok indoklása

Korábbi tanyák helyén lassan regenerálódó gyepek, melyeket természetes élőhelyek öveznek. A későbbiekben magkészlétként biztosíthatják regenerációjukat, viszont a – főként inváziós – gyomfajok, mint pl. keskenylevelű ezüstfa (*Elaeagnus angustifolia*), csökkentésére kezdetben évente legalább egyszeri kaszálás szükséges. Azért kiemelten fontos ezen állományok drasztikus visszaszorítása, mivel főként innen terjednek tovább a belső területekre.

3.2.2. Élőhely-rekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Az élőhely-rekonstrukciós, fejlesztési lehetőségek előírászerűen a kezelési egységekben (KE), a 3.2.1. fejezetben belül bedolgozva is megjelennek az önkéntesen vállalható kezelési előírások között.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

A területen előforduló jelölő és a kijelölés alapjául nem szolgáló, de közösségi jelentőségű fajok érdekében javasolt fajvédelmi intézkedések a következők:

A **mocsári teknős** (*Emys orbicularis*), **dunai tarajosgöte** (*Triturus dobrogicus*) és a **vöröshasú unka** (*Bombina bombina*) védelme érdekében megfogalmazott intézkedések:

- Javasolt a terület állandó és időszakos vízü élőhelyeinek (szikes tó, csatornák, mocsarak, kubikgödrök) megőrzése, a terület hidrológiai viszonyait negatívan érintő vízelvezetések mellőzése. Indokolt a területen és környezetében a szántóterület kiterjedésének lehetőség szerinti csökkentése, illetve környezetkímélő szántóföldi gazdálkodás folytatása. Javasolt az időszakos víztestek körül legalább 5 méter széles szántatlan (kaszálással vagy legeltetéssel kezelt) pufferzóna kialakítása. Javasolt a csatornákat érintő vízügyi beavatkozások tér- és időbeli korlátozása (részleges növényzetirtás és kotrás, őszi időszakra koncentrált beavatkozások).
- A mocsári növényzettől sűrűn benőtt vizes élőhelyek egy részén indokolt a növényzet részleges visszaszorítása. Szintén indokolt lehet a feltöltődő vizes élőhelyek részleges kotrása, illetve egyes – egyéb jelentős fajok szempontjából kevésbé értékes – mederrészek kimélyítése.
- A mocsári teknős (*Emys orbicularis*) tojásrakó hely(ek) ismertté válása esetén a fészkek védelmét (szükség esetén) a szántóföldi gazdálkodás kismértékű térbeli korlátozásával, a kaszálás/legeltetés időbeli korlátozásával, illetve a predátorok elleni védelemmel javasolt előmozdítani.

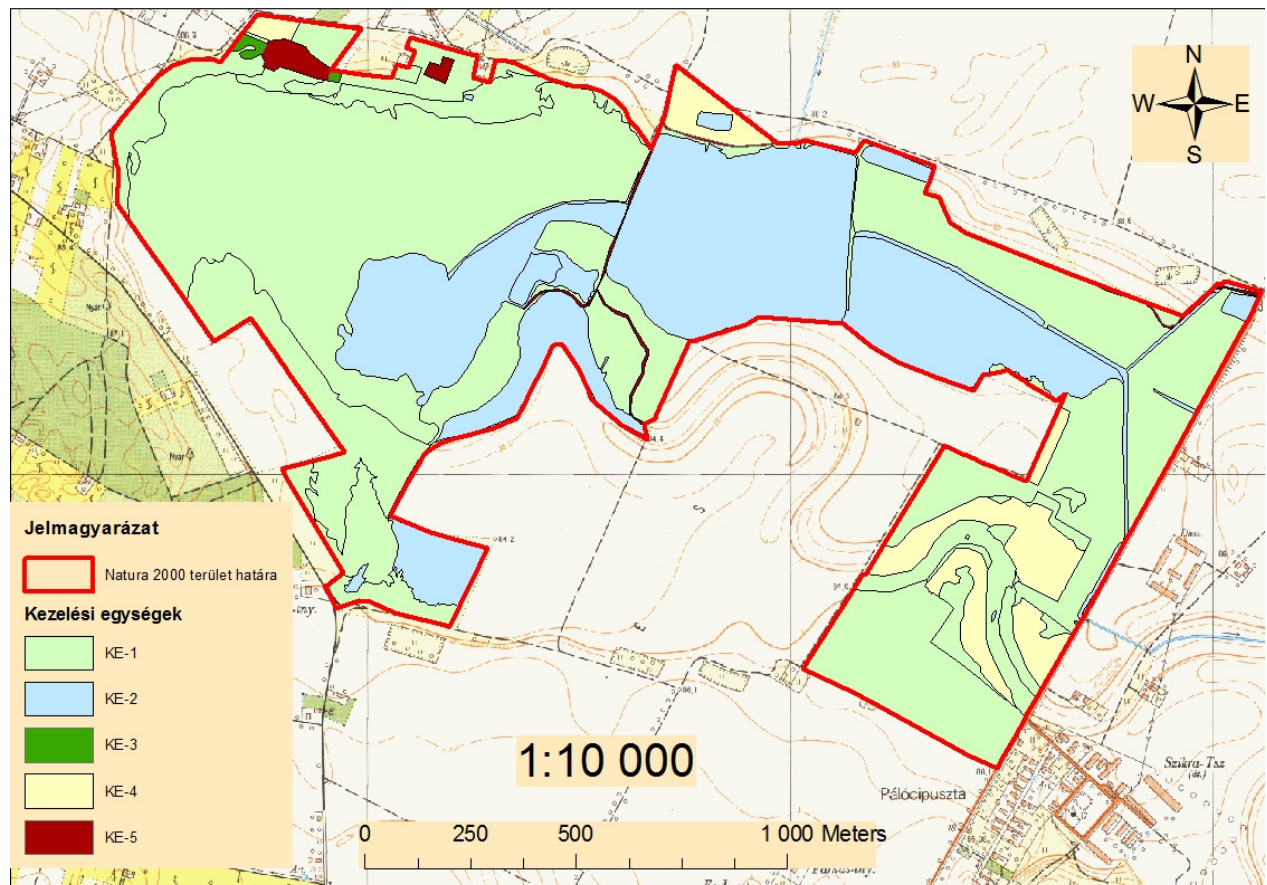
3.2.4. Kutatás, monitorozás.

A jelölő kétéltű- és hullófajok monitorozását optimális esetben évente, minimálisan ötévente megismételt, standardizált mintavételezéssel indokolt elvégezni. A két kétéltű faj esetén rendkívül nehéz a valós egyedszámot megbecsülni, az egyedszám több nagyságrendet elérő fluktuációja pedig az eredmények értékelhetőségét nehezíti. A javasolt mintavételi helyek legalább egy mocsárfolt, a szikes tó sekély vizű szegélyzónája és legalább egy kubikgödör. A dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*) esetén palackcsapdázás, valamint transzekt mentén végzett peteszámlálás, a vöröshasú unka (*Bombina bombina*) esetén akusztikus, valamint transzekt mentén végzett vizuális felmérés a javasolt módszer.

A mocsári teknős (*Emys orbicularis*) előfordulásáról szintén indokolt, rendszeres sáv menti vizuális mintavételezéssel információkat gyűjteni, lehetőség szerint a szikes tó és a csatornák minél nagyobb területrészén. A populációméret pontosabb megállapítására külön projektet javasolt megvalósítani: varsacsapdák alkalmazásával, jelölés-visszafogás módszerrel végzett állománybecsléssel. A tojásrakó hely(ek) felderítésével, a fészkek leszámolásával a szaporodóképes nőstények számára, a fészkekpredáció mértékére és a szaporodási sikerre vonatkozó információkhoz juthatunk.

3.2.5. Mellékletek

A gazdálkodáshoz és egyéb területhasználathoz köthető kezelési egységek megjelenítése (2013-as állapot).

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogszabályok és a tulajdonviszonyok függvényében

A tervezési terület egésze a Cserkei Nagy-Fertő (HUHN2058) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területbe tartozik, tehát a tervezési területre alapvetően a 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet az irányadó.

A fent hivatkozott Natura 2000 terület 55,5 %-a ex lege védett szikes tó (Cserkei Fertő).

A tervezési terület 62%-a a Közép-Tisza (HUHN10004) KMT-hez is tartozik.

Ezen túl a terület az országos ökológiai hálózat magterület övezete is (ld. 1.6. fejezet).

A terület 49,2 %-a magántulajdon, 15,75 %-a mezőgazdasági termelő szövetkezeti tulajdon, 9,05 %-a önkormányzati tulajdon, a fennmaradó 26 % egyéb tulajdonforma. A terület 0,35 %-a (7 ha) a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság saját vagyonkezelésébe tartozik. A magántulajdonú területek több tulajdonos között oszlanak meg. Ugyanakkor a nagyon sok tulajdonos által érintett osztatlan közös tulajdon a területen nem jellemző.

A kezelési javaslatok megvalósítása esetén a fentebb összefoglalt körülményeket kell figyelembe venni.

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer

A jelenleg hatályos Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer alapján a Cserkei Nagy-fertő kiemelt jelentőségű természet-megőrzési terület Cserkeszőlő település közigazgatási területét érintve az alábbi fizikai blokkokban található:

MEPAR Blokkazonosító	teljes terület (ha)	támogatható terület (ha)
ULLH3-Q-10	38,69	34,65
UD7P3-C-10	20,26	18,79
U0VW3-T-10	37,96	2,56
UCDH1-7-10	15,26	14,74
U07P3-X-10	120,17	99,37
UH7P1-D-10	15,76	7,03
összesen	248,1	177,14

A fizikai blokkok területnagyságának megközelítőleg 87,5 %-a mezőgazdaságilag támogatható területre esik, melyre agrártámogatás igényelhető. A gazdálkodó mezőgazdasági termelők számára az alábbi agrártámogatási források érhetőek el:

Egységes területalapú támogatás (SAPS)

A támogatás mértékéről évente a vidékfejlesztésért felelős miniszter dönt miniszteri rendeletben. Jelenleg a támogatási összeg megközelítőleg 65.000 Ft/ha/gazdálkodási év. A támogatás igénybevételének feltétele, hogy a gazdálkodó maradéktalanul tartsa be az 50/2008.(IV.24.) FVM rendeletben foglaltakat, amely a Helyes Mezőgazdasági és Környezeti állapot feltételrendszereit tartalmazza.

Agrár-környezetgazdálkodási támogatás (AKG)

Középhosszú távú (5 gazdálkodási év) támogatási rendszer, melynek feltételeit a Vidékfejlesztési Miniszter által kiadott miniszteri rendelet szabályoz. Az elérhető támogatás mértéke az extenzív gyepgazdálkodás célprogramban legeltetési hasznosítás esetén 77 EUR/ha-nak megfelelő forintösszeg, kaszálásos hasznosítás esetén 40 EUR/ha-nak megfelelő forintösszeg. Ökológiai gyepgazdálkodás célprogramban legeltetési hasznosítás esetén 85 EUR/ha-nak megfelelő forintösszeg, kaszálásos hasznosítás esetén 48 EUR/ha-nak megfelelő forintösszeg érhető el.

Kötelező földhasználati előírások ellenértékéként igényelhető kompenzációs jellegű kifizetések

Tekintettel arra, hogy a 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet alapján földhasználati előírások vannak hatályban a gyepterületekre vonatkozóan, a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz területalapú, kompenzációs támogatás vehető igénybe, melynek értéke 38 EUR/ha évente.

Ehhez hasonlóan, a Natura 2000 irányelveket érvényre juttató jogszabályok végrehajtásával érintett, az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrészlet területén felmerülő költségek és jövedelem kiesés ellentételezése céljából a magánkézben lévő, Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető, mely az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően évente változik.

Önkéntesen vállalt előírások nyomán igényelhető mező- és erdőgazdálkodási támogatások

Az agrár-környezetgazdálkodási célprogramok közül az ország egész területén (a támogatható területeken) igénybe vehető *horizontális* szántóföldi, gyepgazdálkodási és ültetvény célprogramok érhetők el.

Az erdőterületekre vonatkozóan az erdő-környezetvédelmi célprogramok kifizetései vehetők igénybe.

Nem termelő mezőgazdasági beruházások

Támogatás vehető igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának

fennmaradását szolgálják, ez által növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez.

Kedvezőtlen Adottságú Területek támogatása (25/2007. (IV.17.) FVM rendelet)

Ez az intézkedés támogatási lehetőséget biztosít a kedvezőtlen természeti adottságokkal rendelkező területeken gazdálkodók részére az 1257/1999/EK tanácsi rendeletének 19-20. cikkelyei alapján.

A kedvezőtlen adottságú területek (KAT) támogatásának célja a fenti rendelet 19. cikkében, valamint 20. cikkében meghatározott, a gazdálkodás eredményességét kedvezőtlenül befolyásoló gazdasági, társadalmi és természeti tényezők hatásainak részbeni kompenzációja. A KAT támogatás a Natura 2000 támogatással együtt igényelhető.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

Kifejezetten Natura 2000 területekre jelenleg a Natura 2000 gyepterületekre vonatkozóan létezik kompenzációs kifizetés. Látható azonban, hogy nincsen hatályban szántó és gyümölcsös művelési ágú, valamint egyéb természetvédelmi szempontból fontos élőhelyre (nádas, vizes élőhelyek stb.) kidolgozott földhasználati előírás, illetve ez alapján kompenzációs kifizetés. Ebből adódóan ezekre a területekre csupán az egyéb földhasználati korlátozások (nitrát területekre, védett területekre vonatkozó) vannak érvényben, speciális faj és élőhelyvédelmi intézkedések nincsenek.

A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó jelenlegi földhasználati előírások általános értelemben olyan gyephasználatot támogatnak, amely országos léptéket tekintve általában szükségesek a gyepek természetességének megőrzéséhez. Ugyanakkor általánosságukból következően nem képesek kezelni olyan helyi és speciális problémákat, amelyek éppen a jelölő értékek miatt fontosak (egyes kivételes esetekben akár ellent is mondhatnak a Natura 2000 célkitűzéseknek). A fenntartási terv egyik szerepe éppen azoknak a lokális kezelési feladatoknak a meghatározása, amelyek támogatási rendszerbe való beépítése a Natura 2000 célkitűzések szempontjából szükséges.

A Cserkei Nagy-fertő fenntartási tervének tanulságai alapján az agrártámogatási rendszer módosításával, bővítésével, kiegészítésével kapcsolatban a javaslatok két szintre bontva képzelhetők el:

Kötelező szint: A terület jelenlegi állapotának megőrzése érdekében szükséges tevékenységek, amelyeket minden Natura 2000 földhasználóra kötelező érvényűen szükséges érvénybe léptetni. Ez a kötelező földhasználati szabályok kibővítésével, illetve a meglévő szabályok módosításával/összehangolásával, és a hozzájuk kapcsolódó kompenzációs kifizetések megváltoztatásával léptethető életbe. A Cserkei Nagy-fertő Natura 2000 terület vonatkozásában ebbe a körbe illeszthető eszközök a következők:

- A Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007 (X.18.) Korm. rendelet vonatkozó egyes jelenlegi szabályai

felülvizsgálatával a kaszálatlanul hagyott terület nagyságának tágabb határok közötti meghatározását szolgáló eszközök.

Önkéntes szint: A terület természeti állapotának javítását szolgáló eszközök, amelyek az egyes területek, kezelési egységek sajátosságainak megfelelően önkéntes vállalás alapján ösztönzik a területhasználót az élőhelyek állapotának javítására, a közösségi jelentőségű fajok populációinak erősítésére. Ezek az eszközök ilyen értelemben átmenetet mutatnak az élőhely-fejlesztési élőhely-rekonstrukciós támogatások irányába, de nem jelentenek olyan mértékű beavatkozást, ami kifejezetten nagy beruházási igényűek. A Cserkei Nagy-fertő Natura 2000 terület vonatkozásában ebbe a körbe illeszthető eszközök a következők:

- A Natura 2000 területen található szántókon a környezetkímélő növényvédő szerek használatát ösztönző eszközök.
- A Natura 2000 területen található szántókon a műtrágyahasználat csökkentését ösztönző eszközök.
- A Natura 2000 területen található szántók gyepké, vagy vizes élőhellyé alakítását ösztönző eszközök (pl.: MTÉT rendszeren belül a szántóföldként hasznosítható területeken a *Szántóföldi növénytermesztés madár- és apróvad élőhely-fejlesztési előírásokkal* célprogram; a nedves, belvizes szántóterületeken a *Szántóföldi gazdálkodás gyepgazdálkodássá alakításának* célprogram ajánlható).

A jelenlegi támogatási rendszer nem teszi érdekeltté a gazdálkodókat a nem hasznosított mezőgazdasági területek megőrzésében, hanem kifejezetten azok eltüntetésére ösztönöz.

Mivel ezek a területek nem támogatható területrészek, a támogatható terület maximalizálása érdekében a gazdálkodók eltüntetik a szegélyvegetációt, bokorfüzeseket, kaszálják az értéktelen szénát adó, vagy vízállásos területeket is, amelyeken korábban sosem folytattak gyepgazdálkodást. Ez a helyzet véleményünk szerint csak akkor szüntethető meg, ha agrártámogatás lesz igényelhető a nem művelt területekre, azaz nemcsak a kivett művelési ágú területekre, hanem a művelés alatt álló területek egyes részterületeire is.

A Natura 2000 területek közötti koherencia biztosítása érdekében fontos lenne a természeti területek és az ökológiai hálózatba tartozó területek kedvező állapotának megőrzése a Natura 2000 területeken kívül is.

A fenti probléma megoldására megoldás lehet, ha a természetvédelmi szempontból értékes, de gazdaságosan nem művelhető területek is legalább minimális mértékben támogathatóak lennének, ezáltal nem lennének teljesen haszontalanok a tulajdonosok, földhasználók számára.

A támogatási rendszer kialakítása során figyelembe kellene vennie a támogatásra benyújtott terület természetvédelmi értékességét, az ott megtalálható, elkülönülő élőhelyfoltok természetességi értékét és a jó természetességgű területeken vagy részterületeken azoknak a fennmaradását segítő gazdálkodást vagy akár a „nem beavatkozást” kellene ösztönözni.

3.3.2. Pályázatok

A területre vonatkozóan jelenleg nincs folyamatban pályázat megvalósítása. A Cserkeszölői Önkormányzatnál a Cserkei Fertő területét érintő turisztikai (tanösvény, kilátó) pályázat előkészítése folyik (tervezési fázis).

Az elsősorban pályázati forrásból (KEHOP, LIFE) finanszírozható projektek indítására vagy abban való részvételre nyílna lehetőség leginkább. A Pannon szikes sztyeppék élőhelytípus (1530*) kiemelt közösségi jelentőségű, ami a LIFE programban magasabb, 75%-os uniós társfinanszírozást tesz lehetővé.

3.3.3. Egyéb

A tervezési területre nincs egyéb javaslat.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

A fenntartási terv készítése során folyamatos kapcsolattartás történt a helyi érintettekkel.

1. Előzetesen **interjúk** készültek (személyesen – telefonon keresztül) a területileg illetékes önkormányzattal.
2. A kommunikációs időszakban a fenntartási terv egyeztetési változata elérhető volt a projekt **honlapján** (<http://natura2000.nimfea.hu/20153.htm>).
3. A terv egyeztetési fóruma előtt, telefonos és e-mailes **kapcsolatfelvétel** történt a fent említett címzettek kivül a falugazdással, a gazdálkodókkal, a működési terület szerinti vízügyi hatósággal (Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság), a működési terület szerinti zöldhatósággal (Közép-Tisza-vidéki Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség) és a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal (Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság) is. A terv egyeztetési változata e-mailen keresztül jutott el az érintettekhez.
4. Az önkormányzat képviselői személyes és e-mail-es megkeresés után **kifüggesztették** a terv előzetes változatát.

A fenntartási terv első változatának megvitatása

- 1.1. A fenntartási terv készítéséről **előzetes tájékoztató fórum** (2013. december 17. Cserkeszölő, résztvevők száma: 7 fő).
- 1.2. **Fórum** (2014. augusztus 13. Cserkeszölő, résztvevők száma: 8 fő): A fent részletezett tájékoztató lépések után következett az egyeztető falufórum. A terület nagysága és az érintett település és lakosság szám alapján egy fórum megtartása volt indokolt.
Az egyeztető fórum jelentősége elsősorban abban rejlik, hogy ennek révén az érintettek egy nyílt tervezési folyamatba kapcsolódhatnak be, megoszthatják egymással és a tervezőkkel a véleményüket a fenntartási tervek kapcsán, és

változtatásokat eszközölhetnek. Mindezzel nem csak javulhat a terv szakmai színvonala (hiszen több szempontot fog tükrözni), de növekedhet a terv helyi elfogadottsága is.

A fórumra meghívást kaptak a település vezetői, a jelentősebb helyi gazdálkodók, a falugazdász, a vadásztársaságok és a hivatalos szervek. A projektben résztvevők oldaláról a tervező, illetve a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság munkatársai vettek részt. A fórumot a Trollius Europaeus Bt. és a Nimfea Természetvédelmi Egyesület vezette le, az elhangzottakról jegyzőkönyv készült, amelyet átadott a tervezőnek, hogy az észrevételeket építse be a terv végső változatába.

2. **Terepbejárás** (2014. augusztus 13. Cserkeszölő, résztvevők száma: 2 fő): a falufórum után a kJTt természetvédelmi őre által vezetett a terepbejárásra volt lehetőség, amely során minden esetben személyesen meg lehetett tekinteni, a Trollius Europaeus Bt. és a Nimfea Természetvédelmi Egyesület jegyzőkönyv vezetése mellett a terv által és a fórum során felvetett konfliktusforrásokat.
3. Az érintettek lehetőséget kaptak a terv írásban történő véleményezésére is. Az észrevételek beépítése a terv végső változatába minden esetben a tervező feladata volt.
4. Az egyeztetés folyamán a véleményezhető terv dokumentáció megtekinthető volt a projekt **honlapján**, amely elérhető a <http://natura2000.nimfea.hu/20155.htm> hivatkozáson. Ugyanitt véleményezési lehetőség is volt, a beérkezett észrevételek beépítése a terv végső változatába minden esetben a tervező feladata volt.

A fenntartási terv elfogadását követően javasolt kommunikációs intézkedések:

1. A fenntartási terv elérhetőségének biztosítása a nagyközönség számára.
2. Hasznos lenne további tájékoztató táblák kihelyezése a tervezési terület különböző pontjain, amelyből a gazdálkodók és a területen megfordulók megismerhetik a kJTt kijelölésének céljait, a fontosabb jelölőfajokat és élőhelyeket, valamint a kötelező előírásokat és támogatási lehetőségeket.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

1. a Cserkei Nagy-fertő Natura 2000 területtel érintett település (Cserkeszölő) önkormányzatának képviselői,
2. jelentősebb helyi gazdálkodók (összesen 1),
3. a kJTt területén működő vadásztársaság (Cserkeszölő és vidéke Vadásztársaság) képviselői,
4. falugazdász,
5. Nemzeti Agrárkamara
6. Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság,
7. Közép-Tisza-vidéki Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség,
8. Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság.
9. Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága
10. Nemzeti Földalapkezelő Szervezet
11. Petőfi Horgászegyesület - Szelevény

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervezetekkel

A kezelő és hatósági szervezetek és magánszemélyek közül nem jelent meg mindenki az egyeztető fórumon, vagy nem nyilvánított véleményt. Viszont az alábbi táblázatban összegyűjtött, beérkezett vélemények a terv végső változatába beépítésre kerültek.

Kommunikációs címzett	Alkalmazott eszköz	Visszajelzett-e?	Hogyan?	Beépült-e a tervbe?	Hogyan? Ha nem, miért?
Cserkeszőlő település képviselői	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	fórumon résztvettek	igen	fenntartási terv 3.2. pályázati szándék meg-alapozó 1.3. fejezet.
Helyi gazdálkodók	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formáltak véleményt a fenntartási tervről	fórumon résztvettek	-	-
Vadásztársaság (Szelevény-Csépa Vadásztársaság)	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formáltak véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Mezőtúr-Tiszazug Vízgazdálkodási Társulat	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	fórumon résztvettek	-	-
Falugazdász	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	fórumon résztvettek	-	-

	egyeztetésről				
NAK	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	fórumon résztvettek	-	-
Közép-Tisza- vidéki Vízügyi Igazgatóság	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	fórumon résztvettek	-	-
Közép-Tisza- vidéki Környezetvédelmi Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen, de nem formált véleményt a fenntartási tervről	-	-	-
Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság	önkormányzati kifüggesztés, honlapmegjelenés, e-mail értesítő a társadalmi egyeztetésről	igen	fórumon és terepbejáráson megjelentek (jegyzőkönyv)	igen	ügyféli mi- nőségében a HNPI a fenntartási terv egy részét maga készítette.

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007–2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció

1. A tervezési terület alapállapot jellemzése

1.1. Környezeti adottságok

A Cserkei Nagy-Fertő kjTT az Alföld közepén, a Tisza és Hármas-Körös folyók közötti szögletben helyezkedik el. Természetföldrajzilag a terület a Közép-Tiszavidék délnyugati részén, a Tiszazug kistájon található.

1.1.1. Éghajlati adottságok

A Cserkei Nagy-Fertő kjTT éghajlata a klasszikus Péczely-kategorizálás szerint a meleg-száraz kategóriába tartozik. Az évi *napfénytartam* 2020–2030 óra, ebből 800 feletti a nyári évnegyedben, és 190 körüli a télben várható.

A *hőmérsékleti* viszonyokat jellemzi a 10,3–10,5 °C körül várható évi középhőmérséklet, ez a vegetációs időszakban 17,5-17,6 °C. A napi középhőmérséklet április 1-2. és október 20. között haladja meg napi 10 °C-ot, a fagymentes időszak is nagyjából április 6-8. és október 25. közzé tehető. Az évi abszolút hőmérsékleti maximumok átlaga 34,0 °C, az évi abszolút minimumok átlaga -16,5 °C körül alakul.

Az átlagos évi *csapadék* átlagos 500-520 mm, ebből a vegetációs időszakban 300-310 mm esik, a területen éves viszonylatban vízhiány jellemző, az ariditási index 1,35 körüli, ráadásul a kevés csapadék eloszlása szeszélyes, amely meghatározó a vegetáció számára. Az éves hóborítottság 30-32 nap.

Az uralkodó *szélirány* az északi és az északnyugati.

A jelölő pannon szikes sztyepék és mocsarak (1530*) és a közösségi jelentőségű síksági pannon löszgyepek (6250*) mérsékelt övi, kontinentális körülmények között maradtak fenn. A csapadék átlagos évi mennyisége is a kontinentális jellegre utal. Az utóbbi évtizedekben tapasztalt csökkenő csapadékmennyiség és a gyakran jelentkező aszály az élőhelyek összetételének változásához, a biodiverzitás szegényedéséhez vezet.

1.1.2. Vízrajzi adottságok

A tervezési terület a Közép-Tisza keleti oldalán elhelyezkedő 2-18-as azonosítójú Nagykunság vízgyűjtő gazdálkodási alegységen helyezkedik el. A terület a Tisza és a Hármas-Körös alkotta szögletben található és alapvetően vízhiányos. Állandó, természetes vízfolyás nélküli terület, mindössze egy belvízelvezető csatorna vezet át rajta.

A tervezési területen az erre a vidékre jellemző módon szikes laposokban vagy hajdani folyómedrekben kialakult állóvíz fordulhat elő, ilyen az egyébként „ex lege” védett szikes tó a Cserkei Fertő (kódja: HNS003).

A felszín alatti vizek mennyiségileg a jó, de a gyenge állapot kockázata kategóriába tartoznak. A talajvíz átlagos szintje 4-6 m között mozog. A felszín alatti vizek minősége is jó

kategóriájú, de a gyenge állapot kockázata előfordul, Cserkeszőlőn termálvíz hasznosítás is folyik.

A területen jelen vannak a jelölő kétéltű- és hüllőfajok számára kedvező természetes és mesterséges vizes élőhelyek. Ezek közül a dunai göte és vöröshasú unka számára a természetes mocsarak és a kubikgödrök, a mocsári teknős számára a szikes tó és a csatornák a legjelentősebbek. Megfelelő szárazföldi élőhelyek (mocsárrét és száraz gyep foltok) rendelkezésre állnak, de a magasabb térszíneken a szántók viszonylag nagy aránya és a tágabb környezet intenzív szántóföldi jellege kedvezőtlen adottságként értékelhető.

1.1.3. Talajtani adottságok

A tervezési terület talajképző közeteit a Duna hordalékanyagai alkotják. Váz és szikes talajok.

1.2. Természeti adottságok

A Cserkei Nagy-Fertő nemcsak e szikes tó medencéjét, hanem, a tőle keletre található, ősmedrekkel tagolt gyepet is magában foglalja egészen Pálóczipusztáig, illetve a Cserke-halomig. A Nagy-Fertő medencéje alapjában véve egy erősen kilúgozódott szikes tómedence, amelynek medencéjét jórészt szikes rétek foglalják el. A sötétűrőbb, szikes tómedencére jellemző mézpázsitos szikfokok és vakszikek csak a tómedence északi szegélyén fordulnak elő, ahol még rendszeresen taposás, legeltetés van. Nyíltabb vízfelszín, vízborítás csak a tómedence keleti részéből lerekesztett tározótóban van csak, ami Cserkeszőlő termálvizeinek befogadója. E tómedencét jórészt nádasok, kisebb arányban szikes mocsarak töltik ki, jelezvén azt, hogy a bebocsátott termálvíz, mire ideér jelentősen hígul, annak Na-tartalma nem jelent veszélyt a területre, sőt az élőhelyrekonstrukciója szempontjából erre szükség is van. A terület vízimadárvilága – nagykócsag (*Egretta alba*), vörös gém (*Ardea purpurea*) cigányréce (*Aythya nyroca*), kanalasgém (*Platalea leucorodia*), fattyúszerkő (*Chlidonias hybrida*), kormos szerkő (*Chlidonias niger*), bölömbika (*Botaurus stellaris*) barna rétihéja (*Circus aeruginosus*) – szempontjából is szükséges (hiszen egyben különleges madárvédelmi terület is 62 %-a) ezen mesterséges víztest fenntartása. A tómedence körül, főleg attól keletre övzátonyok, folyóhátak és egykori folyómedrek találhatóak. A folyómedreket jórészt szikes rétek, kisebb részt nádasok töltik ki. A folyóhátakon ürmöspuszták, löszsziepprétek, illetve azok peremén a szikerek mentén e hátak irányába terjeszkedő szikes rétek találhatóak. A terület szikes rétején jelentős bunkós hagyma állományok vannak, főleg Pálóczi-pusztá körül. A Nagy-Fertő déli partján kiterjedt, védett pettyegetett őszirózsa alkotta őszirózsa rétszieppetek is vannak. A löszsziepprétek aránya a folyóhátakon főleg a Cserke-halom körül nagyobb. Sajnos a Cserke-halom – egyébként korábban jó természetességű löszgyepei, amelynek maradványa még ma is fellelhető – már a 2003-as első felméréskor is elnádásodott volt, annak kaszálása 10 év alatt sem történt meg! Szintén negatív jelenség, hogy Pálóczipusztá közelében néhány folyóhát löszgyepét beszántották.

A Cserkei Nagy-fertő élőhelytípusai

Élőhelytípus neve	Élőhelytípus kódja	Területe (ha)	Területi részesedése (%)	Natura 2000 élőhely típusa
Nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások	B1a	44,96	22,50	
Fragmentális mocsári- és/vagy hínárnövényzet mozaikok álló és folyóvizek partjánál	B5	0,04	0,02	
Zsiókás, kötő kákás és nádas szikes vizű mocsarak	B6	3,24	1,62	
Ürmöspuszták	F1a	33,94	16,98	1530
Cickóros puszták	F1b	3,23	1,61	1530
Szikes rétek	F2	66,97	33,51	1530
Kocsordos-öszirózsás sziki magaskórósok, rétsztyepek	F3	1,00	0,50	1530
Üde mézpázsitos szikfokok	F4	3,24	1,62	1530
Löszgyepek, kötött talajú sztyeprétek	H5a	16,68	8,35	6250
Jellegtelen száraz- vagy félszáraz gyepek és magaskórósok	OC	5,96	2,98	
Magaskórós ruderalis gyomnövényzet	OF	0,54	0,27	
Üde és nedves cserjések	P2a	0,01	0,01	
Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések	P2b	0,00	0,00	
Idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű-fajok uralta állományok	P2c	0,13	0,06	
Őshonos fajú facsoportok, faszorok, erdősávok	RA	0,10	0,05	
Nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és faszorok	S7	0,49	0,24	
Egyéves, nagyüzemi	T1	11,88	5,94	

Élőhelytípus neve	Élőhelytípus kódja	Területe (ha)	Területi részesedése (%)	Natura 2000 élőhely típusa
szántóföldi kultúrák				
Telephelyek, roncsterületek és hulladéklerakók	U4	0,38	0,19	
Állóvizek	U9	5,18	2,59	
Út- és vasúthálózat	U11	1,91	0,95	
Összesen		386,69	100,00	

1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek

Élőhelytípus kódja	Élőhelytípus megnevezése	Reprezentativitás (A-D)
1530*	Pannon szikes sztyeppék és mocsarak	B
6250*	Síksági pannon löszgyepek	D (újjonnan javasolt)
3150	Természetes eutróf tavak <i>Magnopotamion</i> vagy <i>Hydrocharition</i> növényzettel	D (újjonnan javasolt)
3270	Izapos partú folyók részben <i>Chenopodium rubri</i> , és részben <i>Bidention</i> növényzettel	D (újjonnan javasolt)

* kiemelt jelentőségű élőhely

Pannon szikes sztyeppék és mocsarak

Élőhely kódja:	1530*
Élőhely előfordulásai a területen:	3. Térképek fejezet 3.3. Natura 2000 jelölő élőhelytípusok térképe.
Élőhely területi aránya:	53,8%
Élőhely kiterjedése a területen:	107,58 ha A Natura 2000 adatlapon 180 ha szerepel. Az eltérés a megelőző felmérésekhez képest pontosabb jelenlegi (2013) térképezésnek tudható be.
Élőhely jellemzése:	Ősmedrekben, szikes tómedencékben kialakult szikes rétek (F2) mellett a mélyebb fekvésű részeken szikes mocsár (B6) is előfordulnak. A mélyedések peremén jellemzőek az ürmöspuszták (F1a) és a Nagy-Fertő északi partjának juhokkal legelt, taposottabb szegélyén

	<p>a mézpázsitos szikfokok (F4) is. Az ürmöspuszták kilúgozódását jelző cickórós puszták (F1b) is jelen vannak. A Nagy-Fertő déli szegélyén jelentősebb kiterjedésben vannak jelen pettyezetett őszirózsza (<i>Aster punctatus</i>) dominálta őszirózsás rétsztyeppek (F3) is. Jellemző fajok: réti ecsetpázsit (<i>Alopecurus pratensis</i>), sziki csenkesz (<i>Festuca pseudovina</i>), pusztai cickafark (<i>Achillea setacea</i>), magyar sóvirág (<i>Limonium gmelinii</i>), Sziki mézpázsit (<i>Puccinellia limosa</i>), Felemás zsázsa (<i>Lepidium perfoliatum</i>), sziki káka (<i>Bolboschoenus maritimus</i>), sziki üröm (<i>Atrémisia santonicum</i>), bárányüröm (<i>Artemisia pontica</i>).</p>
Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	<p>A Németh-Seregélyes féle 5-ös skála és a térképezés alapján: Szolonyec szikes fajokban gazdag ez az élőhely, többféle élőhelytípus viszonylag jó állapotú mozaikja alkotja, degradált terület csak elvétve található (mivel a szikes gyepek regenerációja viszonylag jó). Természetességi állapota 5-ös.</p>
Élőhely veszélyeztetettsége:	<p>A csatorna megépítése és a klimatikus vízhiány okozta talajvízszint-süllyedés miatt kilúgozódás által veszélyeztettek. Különösen a felszín közeli sófelhalmozódást, felszín közeli talajvízszintet kedvelő mézpázsitos szikfokok, ürmöspuszták vannak veszélyben. A kilúgozódási folyamat – a csapadék várható csökkenése, egyenlőtlen eloszlása miatt – a talajvízszint további csökkenését feltételezve a klímaváltozás hatására továbbfolyhat. Szántás, esetleges erdőtelepítés, taposás, a kezelés hiánya, a tápanyagok felhalmozódása is veszélyezteti őket, de a kilúgozódással cserjésedésük és a fásszárú özöngyomok terjeszkedése is felléphet.</p>
Veszélyeztető tényezők:	<ul style="list-style-type: none"> • gyepterület átalakítása szántóvá • kaszálás felhagyása/hiánya • alullegetetés • diffúz felszíni vízszennyezés mezőgazdasági vagy erdészeti tevékenység miatt

Síksági pannon löszgyepek

Élőhely kódja:	6250*
Élőhely előfordulásai a területen:	3. Térképek fejezet 3.3. Natura 2000 jelölő élőhelytípusok térképe.
Élőhely területi aránya:	9,35 %
Élőhely kiterjedése a területen:	18,69 ha
Élőhely jellemzése:	Folyóhátak nem felszántott felső részéhez, illetve a Cserke-halomhoz kötődő löszsztyepprétek (H5a), amelyek a környező táj intenzív használata (beszántás, mezőgazdasági vegyszerhasználat, mezőgazdasági és lakossági tápanyagterhelés) miatt erősen jellegtelenedtek, fragmentálódtak. Jellegtelenedésük, gyomosodásuk, cserjésedésük is jellemző. Jellemző fajok: barázdált csenkesz (<i>Festuca rupicola</i>), sziki csenkesz (<i>Festuca pseudovina</i>), tejoltó galaj (<i>Galium verum</i>), ligeti zsálya (<i>Salvia nemorosa</i>), tövises iglice (<i>Ononis spinosa</i>).
Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	A Németh-Seregélyes féle 5-ös skála és a térképezés alapján: Természetességi értéke 4r3-nek mondható, mivel kevéssé bolygatott löszpusztagyepi fajok és kevés számú gyomfajok előfordulnak alkotja, az értékesebb színező elemek hiányoznak belőle.
Élőhely veszélyeztetettsége:	A környező táj intenzív használata (beszántás, mezőgazdasági vegyszerhasználat, mezőgazdasági és lakossági tápanyagterhelés) miatt erősen jellegtelenedtek, fragmentálódtak, erős szerves anyagfelhalmozódás jellemzi talajaikat. Cserjésedésük is várható, özöngyomok is jelen vannak. Ezen kívül az erdőtelepítés, taposás is probléma. A Cserke-halom löszgyepe évtizedek óta el van nádasodva. A klímaváltozás által kevéssé veszélyeztetett élőhelyek, de fajkészletük átalakulhat.

Veszélyeztető tényezők:	<ul style="list-style-type: none"> • gyepterület átalakítása szántóvá • kaszálás felhagyása/hiánya • alullegetetés • diffúz felszíni vízszennyezés mezőgazdasági vagy erdészeti tevékenység miatt
-------------------------	---

Természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel

Élőhely kódja:	3150
Élőhely előfordulásai a területen:	3. Térképek fejezet 3.3. Natura 2000 jelölő élőhelytípusok térképe.
Élőhely területi aránya:	0,96 %
Élőhely kiterjedése a területen:	1.928 ha
Élőhely jellemzése:	Vályogvető gödörben és csatornáknban kialakult eutróf (A1) hinaras (A3a) mikrofontjai. Jellemző fajok: Apró békalencse (<i>Lemna minor</i>).
Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	A Németh-Seregélyes féle 5-ös skála és a térképezés alapján: Az igazi karakterfajok hiánya miatt, természetessége 4+3, inkább kissé zavart élőhely, tágtűrő-képességű fajokkal. Tápanyag-felhalmozódást jelölő fajok uralkodnak.
Élőhely veszélyeztetettsége:	A csatornák, vályogvetőgödrök kiszáradása, a nyílt vízfelszínnek csökkenése, feliszapolódása, feltöltődése és ezzel párhuzamosan a nádasok, gyékényesek (mocsári vegetáció) terjeszkedése szűkíti életterüket. A környező tájból származó tápanyagtöbblet (mezőgazdaságban tápanyag-utánpótlás, talajvízbe szivárgó lakossági szennyvizek) és a mezőgazdasági vegyszerhasználat fajokészletüket befolyásolja, szegényíti, jellegteleníti, a zavarástűrőbb fajok az uralkodóak. A várható klímaváltozás során fellépő vízhiány (csapadék mennyiségének csökkenése, gyengülő talajvíz-feláramlás) életterüket továbbszűkíti. Ugyanakkor a mederkotrás is mérsékelt veszélyt jelent, noha az által a

	nyílt vízfelszínek aránya, azaz a potenciális élettér nőhet.
Veszélyeztető tényezők:	<ul style="list-style-type: none"> • gyepterület átalakítása szántóvá • kaszálás felhagyása/hiánya • alullegetetés • diffúz felszíni vízszennyezés mezőgazdasági vagy erdészeti tevékenység miatt üledékkotrás, kitermelés • nagyléptékű vízelvezetés • vízi és parti vegetáció kezelése csatornázási célokból • víztestek kezelésének hiánya • egyéb emberi hatásra változó áramlási viszonyok • tipikus élőhelyi adottságok csökkenése, megszűnése • eliszapolódás, feliszapolódás • fajösszetétel változás, szukcesszió • aszály, csapadékmennyiség csökkenése

Iszapos partú folyók részben *Chenopodium rubri*, és részben *Bidention* növényzettel

Élőhely kódja:	3270
Élőhely előfordulásai a területen:	3. Térképek fejezet 3.3. Natura 2000 jelölő élőhelytípusok térképe.
Élőhely területi aránya:	0.01%
Élőhely kiterjedése a területen:	0.02 ha
Élőhely jellemzése:	Szántott ösmeder szegélyben kialakult félruderális gyepparlag (O4). Jellemző fajok: Közönséges kakaslábfű (<i>Echinochloa crus-galli</i>).
Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:	A Németh-Seregélyes féle 5-ös skála és a térképezés alapján: Az igazi karakterfajok hiánya miatt, természetessége 3, inkább kissé zavart élőhely, gyom jellegű fajok uralkodnak.
Élőhely	A felszíni elöntések hiánya, a friss iszapfelszínek

veszélyeztetettsége:	képződésének hiánya miatt új termőhelyek nem képződnek, termőhelyeiken a szukcesszió miatt e növényközösségek továbbalakulnak. Jellemzően beszántás veszélyezteti őket, amivel eltűnnek, de belvizesebb években a szegély időszakos parlagon maradásával ezen élőhely újra kialakulhat. A trágyázással a gyomok szaporodnak el. A környező tájban lévő csatornák miatt szárazabb években a talajvíz csökkenhet, ami szintén gyomosodásukat, jellegtelenedésüket, kiszáradásukat okozza. Szárazabb években a beszántás miatt nem jelennek meg.
Veszélyeztető tényezők:	<ul style="list-style-type: none"> • Gyepterület átalakítása szántóvá • Trágyázás • Erdőtelepítés • Mezőgazdasági és erdészeti tevékenységből származó diffúz talajvízszennyezés • Nagyléptékű vízelvezetés • Tipikus élőhelyi adottságok csökkenése, megszűnése • Élőhelyi összeköttetések csökkenése emberi hatásra • Szerves anyagok felhalmozódása • Aszály, csapadékmennyiség csökkenése

1.2.2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok

A tervezési területen nem található közösségi jelentőségű növényfaj.

1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok

Irányelv melléklete	Faj név	Állomány (A-D)
II.	európai vidra (<i>Lutra lutra</i>)	C
II.	mocsári teknős (<i>Emy orbicularis</i>)	C
II.	dunai göte (<i>Triturus dobrogicus</i>)	jelenleg nem jelölő, (javasolt érték: D)
II.	vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>)	jelenleg D (javasolt érték: C)

európai vidra (*Lutra lutra*)

Irányelv melléklete:	II.
Faj előfordulásai a területen:	A vidra (<i>Lutra lutra</i>) rejtett, főként éjszakai életmódot élő emlős, így főleg élet-nyomai alapján lehet következtetni jelenlétére. A tervekészítés során nem találtuk meg a fajt a területen.
Állománymagyság (jelöléskor):	1-4 példány
Állománymagyság (tervkészítéskor):	Nem találtuk meg a fajt a területen.
Állomány változásának tendenciái és okai:	Az állomány változásának tendenciáiról nincsenek információk.
Faj veszélyeztetettsége:	A faj veszélyeztetettsége nagy a területen. a kis méretű populáció és az emberi zavarás miatt
Veszélyeztető tényezők:	<ul style="list-style-type: none"> • horgászat • diffúz felszíni vízszennyezés mezőgazdasági vagy erdészeti tevékenység miatt • élőhelyi-összeköttetések (konnektivitás) csökkenése emberi hatásra • vízi és parti vegetáció kezelése csatornázási célokból • üledék kotrása, eltávolítása

Vöröshasú unka (*Bombina bombina*)

Irányelv melléklete:	II.
Faj előfordulásai a területen:	A faj a terület mély fekvésű, időszakos vizű élőhelyein általánosan elterjedt. 2013-ban, szaporodási időben 6 élőhelyen sikerült kimutatni jelenlétét. A faj elterjedési térképét lásd a 3.4. térképmellékletben.
Állománymagyság (jelöléskor):	Állandó, jelen van (állománymagyság nincs megadva)
Állománymagyság (tervkészítéskor):	Az alkalmazott akusztikus és vizuális felmérési módszerekkel 2013-ban, szaporodási időben mintegy 540 adult és immatur példány jelenlétét sikerült

	kimutatni, összesen 6 lelőhelyen. Az élőhelyek kiterjedését, állapotát figyelembe vevő szakértői becsléssel több ezer kifejlett példányból álló állománya élhet a területen.
Állomány változásának tendenciái és okai:	Az állomány változásának tendenciáiról nincsenek információk.
Faj veszélyeztetettsége:	A faj veszélyeztetettsége kicsi a területen. Jelenleg még erős állománya van jelen, de élőhelyei sérülékenyek. Közepes mobilitású, szélsőséges időjárási helyzeteket jól elviselő faj. A gyors élőhelyi változásokra viszonylag gyorsan képes reagálni.
Veszélyeztető tényezők:	gyepterület átalakítása szántóvá horgászat diffúz felszíni vízszennyezés mezőgazdasági vagy erdészeti tevékenység miatt csatornák, gátak, medencék, mocsarak vagy gödrök feltöltése belvízviszonyok megváltoztatása élőhelyi-összeköttetések (konnektivitás) csökkenése emberi hatásra vízi és parti vegetáció kezelése csatornázási célokból üledék kotrása, eltávolítása eliszapolódás, feliszapolódás kiszáradás szerves anyag felhalmozódása ragadozás (predáció)

Mocsári teknős (*Emys orbicularis*)

Irányelv melléklete:	II.
Faj előfordulásai a területen:	2013-ban a Nagy-fertő szikes tavában, illetve a terület csatornáiban sikerült kimutatni a faj jelenlétét. Tojásrakó helynek alkalmas magas térszínnek is jelen vannak, a terület feltehetően öfenntartó populáció fenntartására alkalmas. A faj elterjedési térképét lásd a 3.4. térképmellékletben.
Állomány nagyság (jelöléskor):	Állandó, ritka (állomány nagyság nincs megadva)

Állománynagyság (tervkészítéskor):	A terület (főként a szikes tó) nehéz felmérhetősége ellenére 9 adult példányt sikerült megtalálni. Az élőhelyek kiterjedését, állapotát figyelembe vevő szakértői becsléssel legalább több tucat kifejlett példányból álló állománya élhet a területen, de elképzelhető néhány százas egyedszámú állománya is.
Állomány változásának tendenciái és okai:	Az állomány változásának tendenciáiról nincsenek információk.
Faj veszélyeztetettsége:	A faj veszélyeztetettségét közepesnek értékelhetjük a területen. Jelenleg még viszonylag erős állománya van jelen, de vizes és szárazföldi élőhelyei is sérülékenyek. A potenciális tojásrakó helyeit adó magasabb térszíneken zömében szántóföldi művelés folyik, ami kedvezőtlen adottság.
Veszélyeztető tényezők:	<p>Az élőhelyek egy részének csapadékhiány miatti kiszáradása, a vízi és szárazföldi élőhelyek degradációja (vízügyi munkálatok, szennyezések, eutrofizáció), szántóföldi művelés nagy arányú jelenléte a táji környezetben. Szaporodási sikerét a tojáspredátorok (elsősorban a róka) nagy mértékben ronthatják.</p> <p>Tételesen: gyepterület átalakítása szántóvá horgászat diffúz felszíni vízszennyezés mezőgazdasági vagy erdészeti tevékenység miatt csatornák, gátak, medencék, mocsarak vagy gödrök feltöltése belvízviszonyok megváltoztatása élőhelyi-összeköttetések (konnektivitás) csökkenése emberi hatásra vízi és parti vegetáció kezelése csatornázási célokból üledék kotrása, eltávolítása eliszapolódás, feliszapolódás kiszáradás szerves anyag felhalmozódása ragadozás (predáció)</p>

Dunai tarajosgöte (*Triturus dobrogicus*)

Irányelv melléklete:	II.
Faj előfordulásai a területen:	A faj a területen mély fekvésű, időszakos vizű élőhelyekről, szórványosan került elő. 2013-ban, szaporodási időben 4 lelőhelyen sikerült kimutatni jelenlétét. A faj elterjedési térképét lásd a 3.4. térképmellékletben.
Állománynagyság (jelöléskor):	Jelenleg nem szerepel a jelölőfajok között.
Állománynagyság (tervkészítéskor):	Az alkalmazott módszer (petekeresés) közvetlen állománybecslést nem tesz lehetővé, a megtalált mintegy 72 pete (4 különböző szaporodóhelyen) elvileg akár néhány nőtény példánytól is származhat. Az élőhelyek kiterjedését, állapotát figyelembe vevő szakértői becsléssel több tucat, vagy akár néhány száz kifejlett példányból álló állománya élhet a területen.
Állomány változásának tendenciái és okai:	Az állomány változásának tendenciáiról nincsenek információk.
Faj veszélyeztetettsége:	A faj veszélyeztetettsége közepes a területen. Jelenleg csak kis egyedszámú állomány jelenléte bizonyos, élőhelyei is sérülékenyek. Kis mobilitású faj, ezért a gyors élőhelyi változásokra kedvezőtlenül reagál.
Veszélyeztető tényezők:	A szaporodóhelyek csapadékhiány miatti korai kiszáradása, feltöltődése, szukcessziós változásai, valamint a szárazföldi élőhelyek degradációja, a szántóföldi művelés nagy arányú jelenléte, a természetszerű élőhely foltok viszonylagos elszigetelt jellege.

1.2.4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok

Magyar név	Tudományos név	Védettség (V, FV)	Jelentőség
bunkós hagyma	<i>Allium sphaerocephalon</i>	V	Nyílt, száraz gyepek védett, élő hagymaféléje

nyúlánk sárma	<i>Ornithogalum brevistylum</i>	V	3 db volt a területen
pettyegetett őszirózsa	<i>Aster sedifolius</i>	V	száraz, szikesedő sztyeppréteken, legelőkön fordul elő, korábbi sziki tölgyesek jelzője
nagy kócsag	<i>Egreta alba</i>	FV	Közép-Tisza KMT jelölő madara, költ a KjtT területén
vörös gém	<i>Ardea purpurea</i>	FV	Közép-Tisza KMT jelölő madara, költ a KjtT területén
cigányréce	<i>Aythya nyroca</i>	FV	Közép-Tisza KMT jelölő madara, költ a KjtT területén
kanalalgém	<i>Platalea leucorodia</i>	FV	Közép-Tisza KMT jelölő madara, költ a KjtT területén
fattyúszerkő	<i>Chlidonias hybrida</i>	FV	Közép-Tisza KMT jelölő madara, költ a KjtT területén
kormos szerkő	<i>Chlidonias niger</i>	FV	Közép-Tisza KMT jelölő madara, előfordul a KjtT területén
bölömbika	<i>Botaurus stellaris</i>	FV	Közép-Tisza KMT jelölő madara, előfordul a KjtT területén
barna rétihéja	<i>Circus aeruginosus</i>	V	Közép-Tisza KMT jelölő madara, előfordul a KjtT területén

1.3. Területhasználat

1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás

A területhasználatot a CORINE felszínborítási adatbázis (1.3.1.1. táblázat) és a helyrajzi számok (1.3.1.2. táblázat) alapján egyaránt jellemeztük.

1.3.1.1. táblázat: Főbb területhasználati ágak aránya CORINE alapján

Területhasználati formák	Területi érintettség (%)
Mocsár és láprétek, mezofil gyepek	90,00
Nem összefüggő település szerkezet, kertek nélküli többemeletes lakóházakkal beépítve	10,00
Összesen	100,00

1.3.1.2. táblázat: Főbb művelési ágak aránya földhivatali nyilvántartás alapján

Művelési ág	Kiterjedés (ha)	Arány (%)
legelő	121,26	60,67
nádas	13,39	6,70
szántó	19,98	10,00
művelésből kivett	43,61	21,82
gyümölcsös	1,61	0,81
Összesen	199,86	100

1.3.2. Tulajdoni viszonyok

A tervezési területet érintően összesen 5 hektár található a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében. A kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területben túlnyomó részben a magántulajdon a jellemző. A szikes tó nagyrészt önkormányzati tulajdonban van.

Tulajdonos	Megoszlási arány (%)
magántulajdon	49,2
egyéb	26,0
mezőgazdasági termelőszövetkezet	15,75
önkormányzat	9,05
	100

1.3.2.1. táblázat: Tulajdoni viszonyok megoszlása szektoronként

1.3.3. Területhasználat és kezelés

1.3.3.1. Mezőgazdaság

A területen mai napig meghatározó jelentőségű tevékenység a mezőgazdaság, amelynek foglalkoztatási potenciálja jelentős, de nem kihasznált módon. A Cserkei Nagy-fertő Natura 2000 területen kívánatos legeltetés állattartás (lehetőség szerint őshonos állatfajtákkal történő) meghonosításának nem pusztán természetvédelmi kezelési vonatkozásai vannak, hanem annak élő-munka igénye miatt foglalkoztatási hatásai is. Ennek okán a hagyományos mezőgazdasági termelési tevékenységek a térségben javíthatják az öko- és agroturisztikai potenciált is. A pannon-szikes gyep élőhelyi jelleg mellett lehetőséget teremtene a madárfajok érdekében végzett természetvédelmi beavatkozásokra és bemutatásra is.

1.3.3.2. Erdészet

A tervezési területen üzemtervezett erdő nem található.

1.3.3.3. Vadgazdálkodás, halászat, horgászat

A terület a I/1. Szolnok és dél-hevesi apróvadas vadgazdálkodási körzethez tartozik, ahol a vadgazdálkodást a Cserkeszölő és vidéke Vadásztársaság (Kódszám: 16-755010, cím: 5465 Cserkeszölő Alkotmány út 10.) látja el.

A terület tipikus alföldi apróvadas terület, jellemző apróvadja a fácán és a vadvad. A területen nagyvad nem fordul elő. A vadállományt jelentősen befolyásoló tényező nincs, esetlegesen a nagyon szélsőséges időjárás akadályozhatja a költést.

A területen a vadászati létesítmények (etetők, szórók, magaslesek) nem találhatók meg, így a jelölés alapjául szolgáló élőhelyeket és fajokat alapvetően nem veszélyeztetik. Természetvédelmi és gazdálkodási szempontból a vadállomány nem okoz kárt.

Érvényben lévő vadgazdálkodási tervek:

- I/1. Szolnok és dél-hevesi apróvadás vadgazdálkodási körzet vadgazdálkodási terve. Érvényesség: 2014-ig (Országos Vadgazdálkodási Adattár).
- Cserkeszőlő és vidéke Vadásztársaság (vadgazdálkodási egység kódszáma: 16-755010) vadgazdálkodási üzemterve. Érvényesség: 2017-ig. Kelt: 2007. február 1. Jóváhagyta: Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal, Földművelésügyi Igazgatóság, Vadászati és Halászati Osztály.

1.3.3.4. Vízgazdálkodás

A terület központja az „ex lege” védett szikes tó a Cserkei Fertő (kódja: HNS003), melyen a Cserkei-csatorna folyik keresztül, amely jelentősen szárítja a területet. A csatornával ugyanakkor meg lehetne oldani a tómeder vízutánpótlását is, illetve szükséges lenne, egy vízvisszatartó mű beépítése a tómeder alatti szakaszra.

A felszín alatti vizek mennyiségileg a jó, de a gyenge állapot kockázata kategóriába tartoznak. A talajvíz átlagos szintje 4-6 m között mozog. A felszín alatti vizek minősége is jó kategóriájú, de a gyenge állapot kockázata előfordul, Cserkeszőlőn termásvíz hasznosítás is folyik.

1.3.3.5. Turizmus

A területen az intenzív turizmus nem jellemző, alkalmi látogatók (egyre növekvő létszámban) azonban előfordulhatnak.

1.3.3.6. Ipar

Ipari fejlesztés nem tervezett, intenzív területhasználat nem fenyegeti.

1.3.3.7. Infrastruktúra

A területet a jelentősebb közlekedési útvonal nem érinti.

1.3.3.8. Egyéb

A területen területfelhasználási változtatási szándék, terv jelenleg nem ismert, ugyanakkor turisztikai beruházások tervezettek kilátó és tanösvény is létesülne egy önkormányzati pályázat keretében.

2. Felhasznált irodalom

BÖLÖNI J., MOLNÁR ZS., KUN A. (szerk.) (2011): Magyarország élőhelyei. MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézete, Vácrátót, pp. 439.

DÖVÉNYI Z. (szerk.) 2011: Magyarország kistájainak katasztere. Második, átdolgozott és bővített kiadás – MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, Budapest.

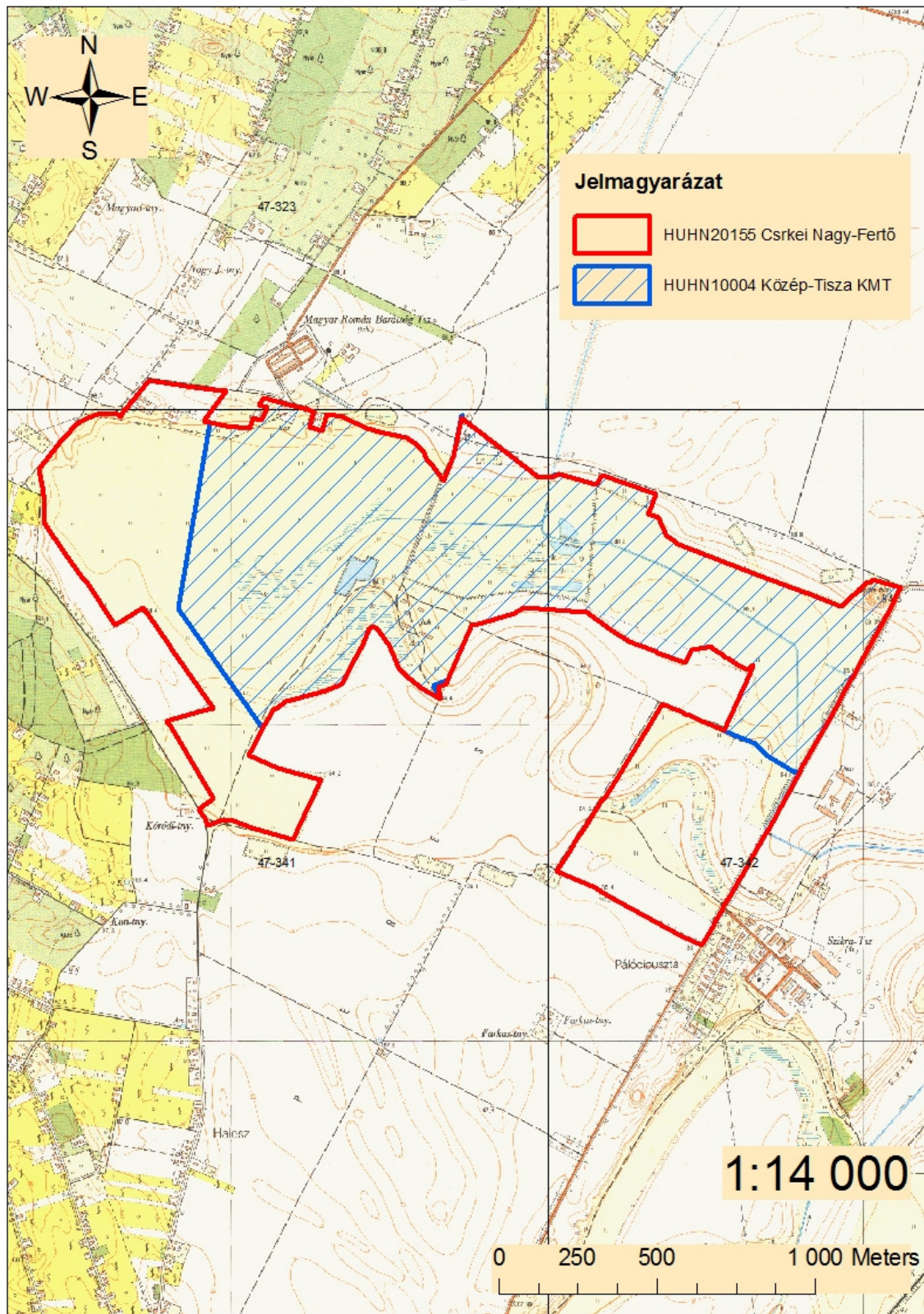
HARASZTHY L. (szerk) 2014: Natura 2000 fajok és élőhelyek Magyarországon – Pro Vértes Közalapítvány, Csákvár.

SALLAI R. B. (szerk) 2014: Veszélyeztetett Natura 2000-es fajok egyesületi fajvédelmi terve – Nimfea Természetvédelmi Egyesület, Be-Natur SEE, 231 pp.

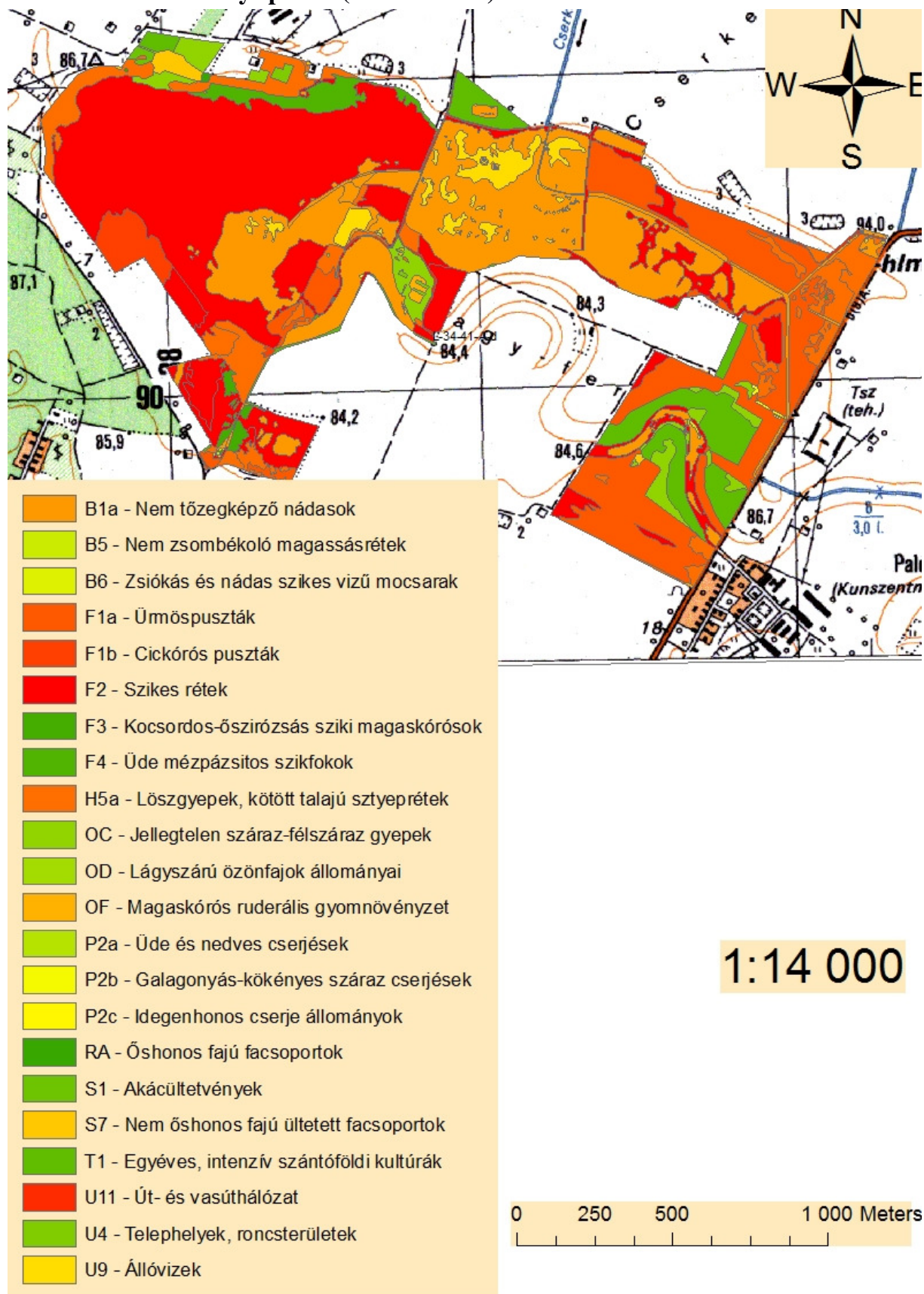
VIDÉKFEJLESZTÉSI MINISZTERIUM (szerk.) (2013): Útmutató a Natura 2000 fenntartási tervek készítéséhez, Budapest, pp. 36.

3. Térképek

3.1. A tervezési terület áttekintő térképe

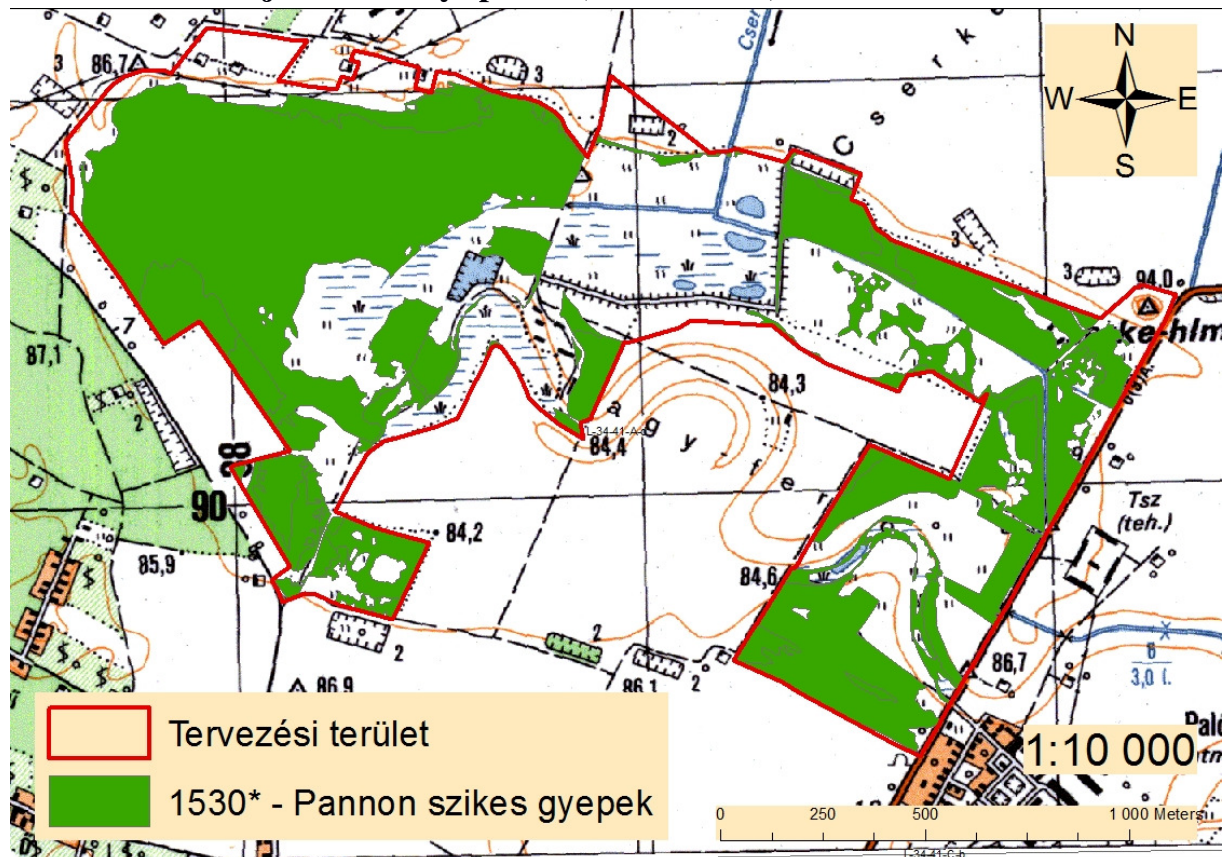

3.2. Domináns élőhelytípusok (2013. 06. 27.)

3.3. Natura 2000 jelölő élőhelytípusok (2013. 06. 27.)

3.4. Natura 2000 közösségi jelentőségű fajok előfordulása (2013. 04. 16.)

